

ЖАҢАРТЫЛҒАН БІЛІМ БЕРУ ЖАҒДАЙЫНДА БОЛАШАҚ МҰҒАЛІМНІҢ ЭТНОПЕДАГОГИКАЛЫҚ ДАЯРЛЫҒЫ

*Сарқанбаева Г.¹, аспирант, И.Арабаев атындағы Қырғыз мемлекеттік университеті, Бішкек, Қырғызстан, e-mail: gulzhaz.72@mail.ru

Андатпа. Мақалада этнопедагогикалық даярлық, мұғалімнің этнопедагогикалық іс-әрекетке даярлығын қалыптастырудың үздіксіз басқарылатын үдерісі болып табылатын кәсіби даярлығының маңызды бөлігі ретінде қарастырылады. Мұғалімнің этнопедагогикалық даярлығы педагогикалық-психологиялық пәндердің барлық бөлігін қамтиды, сонымен қатар, тиісті білім, іскерлік, дағдыларды және белгілі бір этникалық мәдениетті тасымалдаушы ретінде тұлғаның жеткілікті деңгейде өзін-өзі анықтауын, болашақ мұғалімдердің педагогикалық іс-әрекетте этнопедагогикалық идеялар мен дәстүрлерді пайдалану мүмкіндіктерін шығармашылықпен түсінуін қарастырады. Болашақ мұғалімнің этнопедагогикалық даярлығының мақсаты, міндеттері, негізгі құрамдас бөліктері баяндалады, болашақ мұғалімнің этномәдени біліктілігін дамыту іс-әрекеттер жүйесін жүзеге асыратын педагогикалық оқу орнында аса маңызды өзара байланыстағы үш маңызды бағытта қарастырылады: тәрбиелік, мәдени-гуманитарлық, әлеуметтік және білім беру және практикалық. Болашақ мұғалімдердің оқу-тәрбие үдерісінде этномәдени біліктілігін арттырудың шарттары сипатталады (интерактивті, жобалық-зерттеу; имитациялық-ойын нысандары мен оқыту әдістерін қолдануды көздейтін білім беру процесінің этномәдени бағытын жүзеге асыру; оқыту мен тәрбиелеудің оқу және мектептен тыс нысандары мен әдістерінің үйлесімі, болашақ мамандарды сабақтан тыс уақытта қоғамдық маңызы бар жұмыстарға белсене араластыру болашақ мұғалімдердің кәсіптік практика мазмұнын, этномәдени білім берудің негізгі заңдылықтарын сақтау және т.б.).

Тірек сөздер. Этнопедагогика, этнопедагогикалық даярлық, этнопедагогикалық білім, этнопедагогизация, этномәдени білім беру, этномәдени біліктілік, этнопедагогикалық іс-әрекет, этнопедагогикалық білім, іскерлік, дағды.

Кіріспе

Жаңартылған білім беру жағдайында білікті және еңбек нарығындағы бәсекелестікке қабілетті өз мамандығы мен этнопедагогика негіздерін еркін меңгерген мамандардың кәсіби этнопедагогикалық даярлығына аса назар аударылуда. Аталған талаптарды жүзеге асырудағы маңызды фактордың бірі болашақ маманды этнопедагогика арқылы өзін-өзі кәсібилікке бағдарлау болып табылады. Соңғы жылдары өзінің ана тілін, халқының салт-дәстүрлерін, тарихы мен мәдениетін жетік білмейтін ұрпақ пайда бола бастады, дәстүрлі өмір салтынан алыстап кеткен көріністер көбейді, халықтың ғасырлар бойы қалыптасқан адамгершілік-этикалық ұғымдары мен рухани құндылықтарына қызығушылық азая бастады - мұның бәрі түптеп келгенде ұлттық сананың өзгеруіне алып келеді.

Жоғары оқу орындарындағы оқу үдерісі болашақ мұғалімнің өмірлік және дүниетанымдық көзқарасын анықтайтындықтан, оқу орнында дәстүрлі педагогикалық мәдениет пен этнопедагогикаға қызығушылықты қалыптастыру керек, өйткені этнопедагогикалық даярлықсыз өз халқының,

қоғамның талабынан шығатындай мұғалім бола алмайды. Жас жеткіншектермен, педагогикалық ұжыммен, ата-аналармен жұмыс жасайтын болашақ мұғалім маман ретінде дәстүрлі педагогикалық мәдениеттің, этнопедагогиканың негіздерін білуі, өзін-өзі кәсіби тұрғыда дамытуы керек.

Мұндай талаптар кейінгі жылдары басылым көрген Мәңгілік ел, Рухани жаңғыру бағдарламалары мен Ұлы даланың жеті қыры мақаласында көрініс алады. Мәселен, ұлттық дүниетанымның басты бағыты мен қайнар көзі болып табылатын Мәңгілік ел ұлттық идеясында «қазақ халқының жүйеленіп, тұжырымдалған өмір сүру тәжірибесінің әлеуметтік-мәдени коды бар, уақыттың сын қатерлеріне тек осы мәдени кодты сақтай отырып қана (тіл, руханилық, салт-дәстүрлер) жауап қайтаруға болады, егер ұлт өзінің мәдени кодын жоғалтса, онда ол ұлттың өзі де жоғалады, тек тағылымы тарих, ата-бабалар данқы ғана қазіргі уақыт қиындықтарын жеңуге мүмкіндік береді», - делінген [1].

Қазақстан Республикасының «Білім беру туралы» Заңында, ҚР-ның этномәдени білім беру тұжырымдамасы мен осы салада басылым көрген басқа құжаттарда да жоғары педагогикалық оқу орнын бітірушілер білім беру үдерісінде әлеуметтік қарым-қатынас кұруда міндетті түрде білім алушылардың этномәдени және конфессионалды айырмашылығын ескеріп, кәсіби әрекетті көпмәдениетті ортада әлеуметтік даму ерекшеліктерін ескере отырып жүргізуі керек, деп көрсетілген. Болашақ мұғалім бірлескен оқу және еңбек әрекетін тиімді ұйымдастыруда өзара түсіністік пен келісімді іс-әрекетті камтамасыздандыруда этнопедагогикалық ерекшеліктерді ескеруі қажет.

Этнопедагогикалық даярлық этнопедагогикалық іс-әрекетке (этнопедагогикалық даярлыққа) даярлықты қалыптастырудағы үздіксіз басқарылатын процесс. Бұл даярлыққа тән интеграциялық қасиет, оны негізгі білім мен дағдыны біріктіріп, байланыстыратын жүйе ретінде көрсетуге мүмкіндік береді. Бұны болашақ мұғалім оқу жоспарындағы пәндерді оқып-зерделеуде меңгереді және педагогикалық практиканы өту барысында қорытындылайды, бекітеді.

Этнопедагогикалық даярлық – бұл аса күрделі жүйе, құрылымдық компоненттерінің әртүрлілігімен және өзара байланыстағы сипатымен ерекшеленеді. Ол әрбір нақты кезеңде шешімін іздестіруді қажет ететін функционалды міндеттермен келісіледі.

Этнопедагогиканың тиімділігі оның мазмұнына, мақсаты мен құралдарының сәйкестілігіне, олардың бірлігіне, жүйелі ықпалына, болашақ мұғалімге қойылатын жүйелі талаптарына байланысты. Бұл ұлттық сана-сезімге, ана тілінің мән-мағынасын ой елегінен өткізуге, халықтың салт-дәстүрлері мен тарихын танып білуге бейімдеу-бағдарлау. Бұның бәрі студентке тікелей әсер ете қоймайды, керісінше, оның қойылған талаптарға деген көзқарасы арқылы, оның өміріндегі шынайы әрекетті ықылас-ниеттерімен байланысты азаматтық ұстанымы, яғни «Мен» деген тұжырымдамасы арқылы ықпал етеді. Осы айтылғанның бәрі ұлттық сана-сезімі жоғары, өз елін, жерін сүйе білетін, ұлт намысын қорғайтын ұлтжанды азаматты қалыптастырады. Бұл қасиеттер өздігімен жетілмейді, олар жоғары

оқу орны педагогтары жетекшілігінде ұйымдастырылатын іс-әрекет нәтижесінде қалыптасады [2].

Этнопедагогика саласында орындалған ғылыми зерттеулерге жасаған талдау бұл бағытта бірқатар еңбектердің бар екенін көрсетеді. Олардың бірі (Г.Н.Волков, А.Измайлов, С.Қалиев, С.Ұзақбаева К.Кожаметова және т.б.) халық педагогикасы мен этнопедагогиканың теориялық-әдіснамалық негіздерін, идеялық мәнін, ондағы тәрбие мазмұнын қарастырса, екіншісі (Л.Манонов, Қ.Бөлеев, Ұ.Әбдіғалпарова және т.б.) халық педагогикасы мен этнопедагогика материалдарын жоғары оқу орындарында пайдалану жолдарын ұсынады. Бірқатар педагогтардың зерттеулерінде (А.Л.Бугаева, О.Д.Мукаева, М.Г.Харитоновна, А.Мағауова және т.б.) мұғалімдердің этнопедагогикалық даярлығына аса назар аударту қажеттігі туралы айтылады.

Негізгі ережелер

Этнопедагогикалық даярлық – бұл мұғалімнің этнопедагогикалық іс-әрекетке даярлығын қалыптастырудағы үздіксіз басқарылатын үдерістен көрініс беретін кәсіби даярлығының аса маңызды бөлігі. Мұғалімнің этнопедагогикалық даярлығы педагогикалық-психологиялық пәндердің барлық бөлігін қамтиды, сонымен бірге тиісті білім, іскерлік және дағдыларды және белгілі бір этникалық мәдениетті тасымалдаушы ретінде тұлғаның жеткілікті деңгейде өзін-өзі анықтауын, студенттердің педагогикалық іс-әрекетте этнопедагогикалық идеялар мен дәстүрлерді қолдану мүмкіндіктерін шығармашылықпен түсінуін қарастырады.

Этнопедагогикалық даярлықтың мақсаты студенттерді халықтың этномәдени және педагогикалық мұрасымен таныстыру, оны кәсіби іс-әрекетте пайдалануға даярлығын қалыптастыру болып табылады.

Кәсіптік білім беру аясында заманауи білім беру жүйесін жаңаша үлгілеу болашақ маманның жан-жақты кәсіби білімі, дағдысы мен бірге қалыптасқан кәсіби қасиеттері мен этномәдени біліктілігін де қажет етеді.

Болашақ мұғалімдердің этномәдени біліктілігін дамыту іс-әрекеттер жүйесін жүзеге асыратын педагогикалық оқу орындарында аса маңызды, өзара байланыстағы үш бағытта қарастырылады: білім беру, әлеуметтік - тәрбиелік және практикалық

Білім берудегі іс-әрекет саласы өзара байланыстағы үш бөліктен тұрады: этномәдени бағытындағы пәндерді меңгеру, ғылыми-зерттеу жұмыстарға қатысу және арнайы пәндер мен таңдау пәндерін қосымша меңгеру. Аталған бөліктер бірін-бірі толықтырып, студенттердің этномәдени білімінен теориялық қорының толысып, меңгерген білімдерін, ғылыми-зерттеу жұмыстарында еркін пайдалануына ықпал етеді.

Болашақ мұғалімдердің этномәдени даярлығының екінші бағыты – бұл тәрбиелік іс-әрекет болып табылады, оны үш негізгі топқа бөліп қарастыруға болады: студенттерді педагогикалық қолдау, идеялық-тәрбие жұмыстарын жүргізу, сабақтан тыс және мәдени-тынығу жұмыстарын ұйымдастыру.

Этномәдени біліктілікті арттырудың үшінші бағыты – бұл студенттердің практикалық іс-әрекеті, оның маңызды құрамдас бөліктері

болып шығармашылық іс-әрекет және әртүрлі әлеуметтік институттардағы педагогикалық практика болып саналады [3].

Мұғалімнің этнопедагогикалық даярлығының негізгі компоненттеріне: этнопедагогикалық проблеманы талдау (мұғалімнің шешетін мәселесі бойынша); этнопедагогикалық білім (мұғалім пайдаланатын білім); этнопедагогикалық іс-әрекет түрлері (мұғалімнің қолданатын жұмыс түрлері); оның жұмысына қажетті этнопедагогикалық іскерлік пен дағдылар; мұғалімнің этнопедагогикалық іс-әрекетке атқаратын функциялары жатады.

Болашақ мұғалімдерге қажетті этнопедагогикалық тұлғалық қасиеттерге: ана тілін жетік білу; туған жерге, елге, салт-дәстүрлермен ұлттық мәдениетке, халықтың өткендегі тарихына, рухани құндылықтарына аялы көзқарас, оларды оқу-тәрбие процесінде пайдалану; басқа ұлт өкілдерінің мәдениеті мен әдебиетіне, салт-дәстүрлеріне сыйластық көзқарас; өзінің мәдени ой-өрісін, білім-ілімін ұдайы жетілдіріп отыру, өнер туындыларын бағалай білу, әртүрлі рухани ақпарат деректемелерін ой елегінен өткізіп, пайдалануды дағдыға айналдыру; өмірдегі жоспарын этномәдениеттің мән-мағынасы негізінде құрудағы қабілеті және т.б. жатады.

Аталған қасиеттерді, сондай-ақ мамандық сипаттамасында көрініс алған қасиеттерді тек қана жоғары оқу орнына дейінгі кезең мен жоғары оқу орнындағы этнопедагогикалық даярлық кезеңінде қалыптастыруға, жоғары оқу орнынан кейінгі этнопедагогикалық даярлық кезеңінде өңдеп-түзетуге болмайды. Өйткені, нәтижесінде дәл осы жоғары оқу орнына дейінгі, жоғары оқу орнынан кейінгі этнопедагогикалық білім мұғалімнің даярлықтағы этнопедагогикалық жетістігін анықтайды.

Материалдар мен әдістер

Зерттеу проблемасы саласында басылым көрген ғылыми әдебиеттерге (этнопедагогикалық, педагогикалық, психологиялық) теориялық талдау, деректі материалдарға талдау, тәжірибелі-практикалық жұмыс нәтижесін қорытындылау, түсініктеме беру.

Нәтижелер және талдау

Болашақ мұғалімнің этнопедагогикалық даярлығы шетел тілі педагогикалық факультеті бітірушілерінің кәсіби біліктілігінің жоғары деңгейге жетудегі аса маңызды шарты болып табылады. Сол себепті болашақ мұғалімдердің этномәден біліктілігін жетілдіру педагогикалық факультет үшін өзекті міндеттердің бірі десе болады. Болашақ мұғалімнің этнопедагогикалық даярлығы Этнопедагогика пәні арқылы жүзеге асырылады. Пән бағдарламасы 90 сағатқа арналған, оның 15- лекция, 15-семинар,, 30 – ОСӨЖ, 30 – СӨЖ. Пән бойынша жасалған бағдарлама студенттердің халық педагогикасының тәрбиедегі басты идеяларымен, жинақталған тәжірибесімен таныстырады және оларды бүгінгі оқу-тәрбие процесінде шығармашылықпен пайдалануға байланысты білім, іскерлік, дағдыларын қалыптастырады. Бағдарлама оқу-әдістемелік кешенмен қамтамасыздандырылады. Оқу-әдістемелік кешен (авт. С.Ұзақбаева) екі

модульдан тұрады, оның аясында лекциялар жинағы сұрақтарымен, семинар тапсырмалары, студенттердің өздік жұмыстары (кейс тапсырмалары, прагма-кәсіби тапсырмалар) және оларды орындауға байланысты әдістемелік нұсқаулар қарастырылады. Сондай-ақ сыныптан тыс тәрбие жұмыстарын ұйымдастырып, өткізуге байланысты даярланған сценарийдің үлгілері беріледі [4].

Бірінші модульде этнопедагогиканың әдіснамалық-теориялық негіздері қарастырылады: ұлттық идеяның тәуелсіз мемлекет жағдайындағы мәні, тарихи сабақтастығы негізделеді. Қазақстан халықтарына арналған Жолдаулар аясында қарастырылатын бағдарламалар мен тұжырымдамалардың жүзеге асырылу жолдары, негізгі бағыттары көрініс алады. Этнопедагогиканың мақсаты, міндеттері, халық педагогикасының мақсаты, міндеттері, заңдылықтары мен принциптері, тарихи даму жолдарынан, өзіндік ерекшеліктерінен түсінік беріледі. Халық педагогикасы кәусарынан нәр алып, білім-ілімін жетілдірген, халық педагогикасының әрі қарай дамуына өз үлесін қосқан ғұлама ойшылдар, ақын-жыраулар мен ағартушылардың тәрбие мәселесі жайлы айтқан ой-пікірлері жүйеленеді.

Екінші модульде халық педагогикасының мәні және мазмұны ұсынылады: жетілген адам тәрбиесіне халықтың көзқарасы, жетілген адамның ұлттық тұлғалық сипаты, оны тәрбиелеу жолдары негізделеді. Отбасының бала тәрбиесін ұйымдастырудағы педагогикалық шарттары, бала тәрбиесіндегі атқаратын рөлі көрсетіледі. Халық педагогикасының құралдары, факторлары, әдістері мен формалары деректі материалдардың негізінде ашып көрсетіледі. Халық педагогикасын білім беру жүйесіне ендіру жолдарынан көрініс беріледі.

Семинар тапсырмалары лекция тақырыптарында кездескен күрделі мәселелерді тереңірек меңгеру мақсатында құрылады. Студенттердің өздік дербес орындалатын жұмыстары (СӨЖ) бойынша кейс, прагма-кәсіби тапсырмалар және оларды орындауға байланысты әдістемелік нұсқаулар ұсынылады. Мәселен, кейс тапсырмалары бойынша берілген әдістемелік нұсқауларда: кейс әдісін ұйымдастыру және қолдану (Кейс-стади әдісінің категориялық аппараты, кейстік әдісте қолдану кезінде қолданатын қосымша әдістер оқытуды ұйымдастыру әдістері жүйесіндегі кейс әдісі, кейстің қисындық құрылымы, кейсті құрастыру сатылары және т.б.), кейс әдісін қолданудың нәтижелері қарастырылады.

Жоба әдісі бойынша берілген әдістемелік-нұсқауларда: жоба туралы түсінік, жобаның түрлері, жобалық іс-әрекет, жобаның логикалық құрылымы (компоненттері, объективті көрсеткіштері, негіздемелері, алғышарттары) жобамен жұмыс жасау кезеңдері беріледі, жоба тақырыптары ұсынылады. Студенттердің пәнге деген ынта-ықыласын, шығармашылық ізденісін арттыру мақсатында сыныптан тыс тәрбие жұмыстарын ұйымдастыруға байланысты нақты тапсырмалар бойынша берілетін іс-шаралардың сценарийлері ұсынылады.

Кейіннен бұл оқу-әдістемелік кешен толықтырылып оқу құралы ретінде басылым көреді. Бүгінгі таңда студенттер оқу процесінде осы оқу құралын негізге алуға [4].

Назар аударатын бір жайт, оқу үдерісіндегі біліктілік көзқарас аясында студенттердің өздік жұмысына аса назар аударылады, мұны жүзеге асыруда мынадай маңызды құралдар - жобалық оқу формалары, оқу-әдістемелік кешендер, тақырыптық және қорытынды бақылау негізге алынады. Этнопедагогиканы меңгеру барысында студенттердің өздік жұмысын ұйымдастыруда дәстүрлі әдістер (баяндама жасау, реферат жазу және оны қорғау т.б.) мен заманауи әдістері (шығармашылық тапсырмалар орындау, жоба жұмыстарын, сценарийлер, ұсыныстар даярлау) қолданылады.

Этнопедагогикалық даярлықты ұйымдастыру барысында студенттердің өздік зерттеушілік іс-әрекеті (халық мәдениеті, тарихы, дәстүрі, өмірі, психологиясы, тұрмыс-тіршілігі бойынша материалдар жинау, зерттеу, зерделеу) қызығушылық туындатады.

Студенттердің зерттеушілік жобасы – бұл дербес шығармашылық ізденіс, басқа халықтың мәдениетін білуге деген талпыныс. Бұл тұрғыда студенттер мынадай тақырыпта жобалық жұмыстар жазады: «Менің ата-тегім», «Қазақ-қырғыз-өзбек дәстүрлеріндегі үндестік», «Қазақстан халықтары Ассамблеясы» және т.б.

Студенттердің этномәдени біліктілігін арттырудың тиімді шарты – сабақ және сабақтан тыс формалар мен оқу және тәрбие әдістерін үйлестіру, болашақ мамандарды әлеуметтік-педагогикалық іскерлік пен дағдыны қалыптастыруға бағытталған маңызды әлеуметтік жұмыстарға тарту болып табылады. Мысалы, студенттер педпрактика барысында оқушылармен бірге Қазақстанда тұратын халықтардың салт-дәстүрлерін зерттеп, «Қазақстан халықтарының бірлігі», «Менің елім - Қазақстан» және т.б. тақырыптарға іс-шара дайындап, өткізеді.

Этнопедагогикалық даярлықтың маңызды шарты болашақ мұғалімдердің кәсіптік практикасы мазмұнының этномәдени білім берудің негізгі заңдылықтарына сәйкестігі болып табылады. Студенттер дипломалды практиканы өткен кезде этнопедагогикадан меңгерген теориялық білімдерін сыныптан тыс жұмыс барысында қолданып қана қоймай, өздерінің жобалық жұмыстарының тақырыбы бойынша да зерттеулер жүргізеді. Мысалы: «Эпостық шығармалар арқылы жоғары сынып оқушыларына адамгершілік-патриоттық тәрбие беру»; «Жоғары сынып оқушыларының ұлттық санасын қазақ халқының салт-дәстүрлерінде қалыптастыру»; «Тарихи-мәдени мұралар негізінде алтыншы сынып оқушыларын рухани-адамгершілікке тәрбиелеу» және т.б.

Этнопедагогика пәнін оқып болғаннан кейін студенттерге қорытынды тестілеуді дәстүрлі және компьютерлік нұсқада орындау ұсынылады. Этнопедагогиканың өзекті мәселелері бойынша орындалған курстық және дипломдық жұмыстардың нәтижелері, әртүрлі практика түрлерінің нәтижелеріне берілген талдау, студенттердің емтихандағы жауаптары олардың этномәдени білімнің мәнін жеткілікті түсінгенін көрсетеді.

Қорытынды

Қорыта айтқанда, болашақ маманның этнопедагогикалық даярлығы біртұтас педагогикалық үдерістің бір бөлігі ретінде көрініс береді, білім беру мазмұны, формалары, құралдары мен әдістерінің бірлігі болашақ мамандардың рухани дамуын ынталандырады, ал оның басты міндеттері - тұғырлы этнопедагогикалық мәдениетті қалыптастыру, дәстүрлі педагогикалық мәдениетті, халықтың тәрбиедегі тәжірибесін оң көзқараспен қабылдауға дағдыландыру, жоғары рухани қажеттілік пен қызығушылыққа баулу, қарым-қатынас мәдениетін жетілдіру, мәдениет диалогында өз орнын түсіне білуге бағдарлау болып табылады.

Этнопедагогикалық даярлық – басқарылатын үдеріс, оны оған тән мына бір белгілер дәлелдейді: мақсаттылық, құрылымдылық, жүйелілік, ұйымшылдық, тура және кері байланыстар. Үздіксіздік, нақтырақ айтсақ, білім мен іскерлікті, этнопедагогикалық міндеттерді шешудегі тәжірибені жүйелі бірізділікте жетілдіру, этнопедагогикалық даярлыққа жетудегі маңызды шарт болып есептеледі.

Дәстүрлі педагогикалық мәдениет пен халық педагогикасының прогрессивті идеялары жоғары білім беру жүйесінде болашақ мұғалімдердің этнопедагогикалық білімдерін жетілдірудің маңызды қайнары болып табылады. Олар болашақ мұғалімдерге мынадай міндеттерді тиімді шешуге көмектеседі:

- өз халқының тарихын бағалай білуге үйретеді;
- этнопедагогика мен этнопсихология саласының білім, іскерлік, дағдыны меңгеруге бағдарлайды;
- өз ұлтының тыныс-тіршілігін, тілін, ділін, рухани мәдениеті мен әдебиетін, салт-дәстүрлері мен әдет-ғұрпын меңгеруге үйретеді;
- халық шығармашылығының әрбір түрі бойынша қабілеттерін дамытады.

Зерттеу барысында алынған нәтижелер негізінде мынадай ұсыныстар жасауға болады:

1. Этнопедагогика пәнін жүргізу барысында оқыту міндеттерін тәрбие міндеттерімен байланыстыра үйлестіру және оларды болашақ мұғалімнің мінез-құлқында бекіту қажет.

2. Болашақ мұғалімдермен жұмыс барысында ұлттық, ұлтшылдық деген мәселеге де жан-жақты тоқталып, ұғымдық түсінік беру керек, өйткені өскелең ұрпақтың осы мәселе саласынан түсінігінің дұрыс болуы болашақ мұғалімнің даярлық деңгейіне байланысты.

3. Болашақ мұғалімдердің этнопедагогикалық біліктілігін арттырудың негізгі шарттарын анықтау қажет:

- оқу үдерісінің кәсіби компонентінің мазмұнына этномәдени бағытындағы пәндерді енгізу;
- этнопедагогикалық идеяларды курстық және жобалық жұмыстардың тақырыптарында, сондай-ақ әртүрлі практика түрлерінің мазмұнында пайдалану;

▪ педагогикалық ұжымның психологиялық-педагогикалық біліктілігінің жоғары деңгейде болуы, бұл оқу-тәрбие үдерісінде студенттердің олармен өзара әрекеттесуінде шығармашылық белсенділік танытуына мүмкіндік береді;

▪ белсенді және интерактивті жобалық зерттеу, имитациялық ойын формалары мен оқыту әдістерін қолдану;

▪ болашақ мамандарды құнды педагогикалық іскерлік пен дағдыны қалыптастыруға бағытталған аудиториядан тыс педагогикалық маңызды жұмыстарға белсенді араластыру және т.б.

Бүгінгі таңда Қазақстан жастары әлеуметтеніп отырған қоғамның полиэтикалық сипатын ескере отырып, болашақ мұғалімдердің этномәдени біліктілігін қалыптастырудың жаңа білім беру стратегиялары мен тәсілдерін жасау қажеттігі анық байқалады.

ӘДЕБИЕТ

[1]. Мәңгілік Ел. Учебник. М.Б. Касымбеков, С.Ж. Пралиев, К.К.Жампеисова и др. – Алматы: Ұлағат, 2015 – 336 с

[2]. Узакбаева С.А. Этнопедагогическая подготовка будущего учителя в условиях модернизации образования. Вестник КГУ им. И.Арабаева. - 2018. - №2. – С.73-78.

[3]. Салова И.Ю. Моделирование этнокультурной компетентности будущих педагогов. – 2006 - №1. – С.33-35

[4]. Ұзақбаева С. Этнопедагогика. Оқу құралы. - Алматы, ЖШС «Қарасай баспасы», 2019. – 320 б.

REFERENCES

[1]. Mäñgilik El (Eternal Country). Oqwlıq. M.B. Qasimbekov, S.J. Pralıev, Q.Q.Jampeisova және t.b. – Almatı: Ulağat, 2015 – 336 b. [in Kaz]

[2]. Uzaqbaeva S.A. Bilim berwdi jañğırtw jağdayında bolaşaq muğalimniñ étnopedagogikalıq dayındıǵı (Ethnopedagogical training of the future teacher in the conditions of modernization of education). //QMW xabarşısı im. İ.Arabaeva. - 2018. - №2. – S.73-78. [in Kaz]

[3]. Salova I.YU. Modelirovaniye etnokul'turnoy kompetentnosti budushchikh uchiteley (Modeling the ethnocultural competence of future teachers) /I.YU.Salova, spetsialist. - 2006 - №1. - S.33-35 [in Russ]

[4]. Uzaqbaeva S. Étnopedagogika (Ethnopedagogy). Okw quralı. - Almatı, JSS «Qarasay baspası», 2019. - 320 b. [in Kaz]

ЭТНОПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ПОДГОТОВКА БУДУЩЕГО УЧИТЕЛЯ В УСЛОВИЯХ ОБНОВЛЕННОГО СОДЕРЖАНИЯ ОБРАЗОВАНИЯ

*Сарканбаева Г.¹, аспирант, Кыргызский Государственный Университет им.

И. Арабаева, Бишкек, Кыргызстан, e-mail: gulzhaz.72@mail.ru

Аннотация. В статье этнопедагогическая подготовка рассматривается как существенная часть профессиональной подготовки учителя представляющая непрерывный управляемый процесс формирования готовности к этнопедагогической деятельности. Этнопедагогическая подготовка учителя охватывает весь блок педагогических и психологических дисциплин, включает в себя не только соответствующие знания, умения и навыки, но и в достаточной степени сформированное самоопределение личности как носителя определенной этнической культуры, а также творческое осмысление будущими учителями возможностей использования этнопедагогических идей и традиций в

педагогической деятельности. Описываются цель, задачи, основные компоненты этнопедагогической подготовки будущего учителя, рассматривается этнокультурная компетентность будущего педагога в рамках педагогического учебного заведения, реализующего систему деятельности в трех важнейших взаимосвязанных областях: образовательной, социально-воспитательной и практической. Описываются условия (реализация, этнокультурной направленности образовательного процесса, предполагающая использование интерактивных, проектно-исследовательских, имитационно-игровых форм и методов обучения; сочетание учебных и внеучебных форм и методов обучения и воспитания, активное включение будущих специалистов в социально значимую работу во внеучебное время; соответствие содержания производственной практики будущих педагогов основным закономерностям этнокультурного образования и .т.д.) повышения этнокультурной компетенции будущих учителей в учебно-воспитательном процессе.

Ключевые слова. Этнопедагогика, этнопедагогическая подготовка, этнопедагогическая готовность, этнопедагогическое образование, этнопедагогизация, этнокультурное образование, этнокультурная компетентность, этнопедагогическая деятельность, этнопедагогические знания, умения и навыки.

ETHNO-PEDAGOGICAL TRAINING OF THE FUTURE TEACHER IN THE CONDITIONS OF THE UPDATED CONTENT OF EDUCATION

*Sarkanbayeva G.¹, postgraduate student, Kyrgyz State University named after I. Arabaev, Bishkek, Kyrgystan, e-mail: gulzhaz.72@mail.ru

Abstract. In the article, ethnopedagogical training is considered as an essential part of the teacher's professional training, which is a continuous controlled process of formation of readiness for ethnopedagogical activity. The ethnopedagogical training of a teacher covers the entire block of pedagogical and psychological disciplines, includes not only the relevant knowledge, skills and abilities, but also a sufficiently formed self-determination of the individual as a carrier of a certain ethnic culture, as well as a creative understanding by future teachers of the possibilities of using ethnopedagogical ideas and traditions in pedagogical activity. The purpose, tasks, main components of the ethnopedagogical training of the future teacher are described, the ethnocultural competence of the future teacher is considered within the framework of a pedagogical educational institution that implements a system of activities in three most important interrelated areas: educational, social and educational and practical. The conditions are described (implementation of the ethno-cultural orientation of the educational process, which involves the use of interactive, design-research, simulation-game forms and teaching methods; a combination of educational and extracurricular forms and methods of teaching and education, the active inclusion of future specialists in socially significant work during extracurricular time; compliance the content of the industrial practice of future teachers, the main laws of ethno-cultural education, etc.) improving the ethno-cultural competence of future teachers in the educational process.

Keywords. Ethnopedagogy, ethnopedagogical training, ethnopedagogical readiness, ethnopedagogical education, ethnopedagogization, ethnocultural education, ethnocultural competence, ethnopedagogical activity, ethnopedagogical knowledge, skills and abilities.

Статья поступила 24.02.2022